

Szakmai háttéranyag

a „Biztonságos szórakozóhely” program megvalósításához

Demetrovics Zsolt

ELTE Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszék

Háttér

A fiatalok szabadidő eltöltési terei közül az egyik legjelentősebb teret a táncos szórakozóhelyek alkotják. A diszkók, klubok, partik látogatása, a házibulik és a mozi mellett a leggyakrabban jelzett kikapcsolódási forma a tízes évei végén, húszas évei elején járó korosztály számára (Demetrovics, 1998 és 2001a). Ez a szórakozási forma tehát, függetlenül annak a későbbiekben tárgyalásra kerülő potenciális veszélyeitől, általános megítélésétől, *nem szubkulturális jelenség*, hanem az ifjúsági kultúra szerves része, egyik legintenzívebb területe. Minden, a későbbiekben következő megállapításunkhoz fontos ezt szem előtt tartanunk, tehát tisztában lennünk azzal, hogy nem elszigetelt, marginális jelenségről van szó, hanem az ifjúság szórakozásának egyik legaktívabb területéről. A táncos szórakozóhelyeken való együttlét központi tere a kikapcsolódásnak, az ismerkedésnek, illetve tágabban a társas aktivitásnak, a társakkal való közös szórakozásnak.

Zenei irányzatok

A 70-es évektől a diszkók zenei világát alapvetően meghatározó popzenei irányzatok az elmúlt 15-20 évben alapvető változásokon mentek keresztül. Ennek a zenei átalakulásnak a rövid, legalább említésszintű ismertetése fontos a későbbi elemzés szempontjából. A popkultúra széleskörű elterjedése mellett ugyanis már a 70-es években megjelentek – először Chicagóban és Detroitban - azok az új elektronikus zenei irányzatok, amelyek aztán fokozatosan terjedni kezdtek, s elérték az európai kontinentst, majd Magyarországot is. A műfaj viszonylag rövid idő alatt számtalan irányzatot és alirányzatot hozott létre (Kertész, 2003; Batta, 2004). Ezek közül a legfontosabbak a House, a

Techno, a Trance, a Drum and Bass, a Breakbeat. A különböző irányzatok gyors és folyamatos – ma is tartó – differenciálódása nem csupán zenetörténeti jelenség, hanem együttjár az elektronikus zenei kultúrán belül a különböző szubkultúrák kialakulásával is.

Parti kultúra és droghasználat

Az új zenei stílus, a hozzá kapcsolódó szórakozási formával, a partival, gyorsan terjedt, s már a megjelenés korai szakaszában asszociálódott bizonyos kábítószeres használatával (Korf, Nabben és Schreuders, 1996; Solowij, Hall és Lee, 1992; Demetrovics, 2000). E tekintetben a legnagyobb népszerűsége az ecstasy (MDMA, 3,4-methylendioxi-methamfetamin) tett szert, olyannyira, hogy gyakran az egyéb szerek használata alig kapott publicitás. Annak ellenére így van ez, hogy bár a parti-kultúra vonatkozásában talán a legszorosabb kapcsolat valóban ezen szer esetében mutatható ki, nem sokkal kisebb arányú az egyéb drogok, elsősorban az amfetamin, az LSD, a kokain és a kannabisz jelenléte sem ebben a kulturális térben. Az ecstasy komolyabb mértékű jelenlétét Európában először 1986 nyarán azonosították a spanyolországi szigeten, Ibizán nyaraló és partizó fiatalok körében. A sziget ennek nyomán kapta az 'Ecstasy-sziget' elnevezést. Az Ibizáról hazatérő fiatalok ragaszkodtak az új stílushoz, s előbb Londonban, majd 1987-ben Amsterdamban megrendezésre kerültek az első európai acid house partik. A partik továbbra is elválaszthatatlanok maradtak az illegális drogok, köztük elsősorban az ecstasy használatától (Koster, 2000). Mi sem jelzi ezt jobban, mint hogy Amszterdamban például előfordult 1988 nyarán (ezt a nyarat a második 'Summer of Love'-ként szokás emlegetni), hogy a parti-látogatók két ecstasy tablettát kaptak belépőjegyük mellé (Hollandiában 1988 novemberében került be az MDMA az Ópiumtörvénybe, a holland drogtörvénybe) (Adelaars, 1996). Mint azt említettük, az elektronikus zenei irányzatok ezt követően robbanásszerűen terjedni és differenciálódni kezdtek, a kialakuló számtalan zenei irányzat közös eleme maradt azonban a partizás és az ehhez szorosan kapcsolódó droghasználat is, bár utóbbi tekintetében ellentmondó adatok állnak rendelkezésre. Mindenképp elmondható azonban, hogy a jelenség maga, határokon átívelő jellegű, az elektromos zenei partik hasonló jellemzőkkel bírnak Európa keleti és nyugati városaiban, illetve a világ más tájain is (Demetrovics, 2001b).

A szórakozóhelyek típusai

Amennyiben eltekintünk a táncházaktól, népzenei rendezvényektől, s kizárólag a rekreációs célú, elektronikus zenét vagy popzenét játszó táncos szórakozóhelyekre szűkítjük a vizsgálódásunkat, úgy alapvetően három nagyobb csoportba oszthatjuk ezeket a rendezvényeket (Demetrovics, 1998).

(1) Az első kategóriába a „hagyományos” értelemben vett diszkók kerülhetnek, a „hagyományos” alatt azt értve, hogy ezek a helyek vitték leginkább tovább a 80-as években kialakult „pop-diszkó” hagyományt. Ezzel együtt ezeket a helyeket is elérte természetesen az új elektronikus zenei irányzatok hatása, s ennek következtében általában két helyszínen egyidejűleg teremtenek szórakozási lehetőséget a hagyományos pop-zenét, illetve az elektronikus zenei irányzatokat kedvelőknek. A diszkók állandó helyszínnel rendelkeznek, s egyaránt előfordulnak a városközpontban, mint a centrumtól némileg távolabb eső, de általában ilyen esetben is jól megközelíthető helyen. Ezek a helyek általában több száz fő, de akár több mint 1000 ember befogadására képesek (természetesen nagy variabilitással), s többnyire kizárólag hétvégén (péntek és szombat este) tartanak nyitva. Diszkó jellegű szórakozóhely Magyarország minden jelentősebb településén vagy annak vonzáskörzetében található, nagyobb városokban több is.

(2) A második kategóriába az úgynevezett partik sorolhatók, mely rendezvények inkább szervezőhöz, mint helyhez kötöttek, bár egyre gyakoribbak az állandó helyszínen rendezett partik is. A helyszín többnyire a centrum, de a nyári időszakban nem ritka a szabadtéri helyszín sem. Utóbbiak többnyire főváros környéki helyszínek. Az egyes partik általában egy bizonyos elektronikus zenei irányzathoz köthetők, de ritkábban előfordul, hogy több irányzat is képviselve van egy partin. A zenéről minden esetben D.J. gondoskodik. A rendezvényeket általában hétvégére szervezik, de előfordulnak partik hét közben is; utóbbiak többnyire az állandó helyszínhez kötött rendezvények. A partik döntő többsége a fővárosba lokalizálódik. Az egyes partik befogadóképessége változó, néhány száz fős és több ezer fős rendezvények egyaránt jellemzőek.

(3) A harmadik típusba olyan kisebb klubok sorolhatóak, amelyek többnyire a hét minden napján nyitva tartanak, s egyéb szórakozási lehetőségek mellett (pl. billiárd, stb.), táncolási lehetőséget is biztosítanak. Ezek a helyeken a zenei stílus az adott napi programtól, illetőleg a meghívott D.J.-

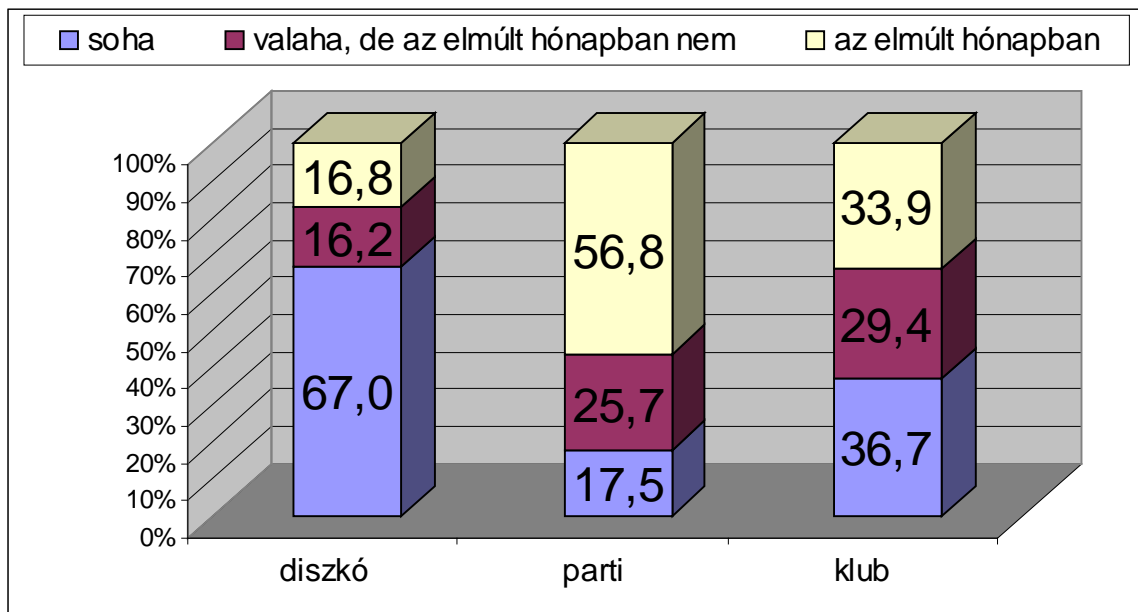
től függ. A klubok befogadási kapacitása általában lényegesen kisebb, mint az előző típusoké, az árak változóak; belépőt többnyire nem vagy csak speciális programok esetében szednek.

Hazai adatok a táncos szórakozóhelyek látogatóinak droghasználatáról

Hazai felmérés, amely a táncos szórakozóhelyeken történő droghasználatot vizsgálta 1997-ben (Demetrovics, 1998), 1999-ben (Demetrovics, 2001a) és 2003-ban (Demetrovics és Menczel, 2004) történt. Az első vizsgálat a fővárosra korlátozódott; 373 fő került megkérdezésre anonim kérdőíves módszerrel. A fiatalok a fent ismertetett három helyszínen valamelyikén töltötték ki a kérdőívet. A megkérdezettek 61%-a volt férfi, az átlagéletkor 20,6 év. A fiatalok többsége tanul, jelentős részük felsőoktatási intézményben (48,2%). Nagyobb részük középosztálybeli, értelmiségi családból került ki. A többség estéi nagy részét otthon tölti, s általában heti 1-3 alkalommal jár el szórakozni. Az illegális drogfogyasztást tekintve a marihuána és a hasis bizonyult a legnépszerűbbnek, a megkérdezettek 64,9%-a próbálta ki valaha ezt a drogot, s 50,7%-uk aktuálisan (az elmúlt hónapra vonatkozóan) is használta ezeket a szerket. A kezdőéletkor 17 év, egy évvel alacsonyabb, mint a többi drog esetében. A második legnépszerűbb illegális drog az amfetamin (40,5%) volt, amelyet sorrendben az LSD (37,8%), az ecstasy (27,9%) és a kokain (20,6%) követett. A valamilyen drogot kipróbáltak aránya összesen 68,6% volt. Jelentősnek bizonyult azonban a különbség az egyes hely típusok összehasonlításában. Így a partikon 81,7%, a klubokban 53%, a diszkókban pedig 28,6% volt a drogokkal valaha kísérletezők aránya.

A második, 1999-ben készült felmérésben a fővárosi helyszínek mellett pécsi, miskolci, szombathelyi és debreceni szórakozóhelyek is bekerültek a mintába (Demetrovics, 2001). Összesen 27 helyszínen 60 adatfelvételi alkalomra került sor, amely nyomán 1507 fő került megkérdezésre. A fiatalok szociodemográfiai háttérváltozói itt is kedvezőbb képet mutattak, mint a társadalmi átlag. A megkérdezettek nemi megoszlása közel azonos volt (a férfiak aránya 51,4%), átlagos életkoruk 21,25 év. A férfiak átlagosan egy évvel voltak idősebbek a nőknél. A fiatalok közel kétharmada (62,8%) elsődlegesen tanulónak mondta magát, s mintegy harmaduk (35,5%) jelezte, hogy dolgozik. A tanulók többsége (44,2%) főiskolán vagy egyetemen tanult, de jelentős volt a gimnáziumba járók aránya is (20,9%). A 19 évesnél idősebbek közel fele gimnáziumi érettségivel rendelkezett (44,9%), de magas (17,7%) volt a diplomával rendelkezők aránya is. A mindössze

nyolc általánost végzetek aránya alacsonynak volt mondható: 3,2%. Hasonlóan alakult a szülők iskolai végzettsége is; az apák 40,2%-a, az anyák 37,6%-a rendelkezett diplomával. A biztosan droghasználati célú drogfogyasztás életprevalencia értéke ebben a mintában 52,6% volt. Az elmúlt évben is használók aránya 43,1% volt, míg közel minden harmadik személy (29,5%) a kérdezést megelőző hónap során is használt legalább egy alkalommal valamilyen drogot. Ez lényegében azt jelentette, hogy a valaha használók több, mint fele (56,1%) aktuálisan is használt drogot. Az aktuális használók körében minden negyedik-ötödik személy (22,6%) egyetlen alkalommal használt valamilyen drogot a kérdezést megelőző hónapban, míg további 27,5% kettő-három alkalommal. A napi használók aránya az aktuális használók körében 15,4% (ez a teljes minta 4,1%-a). Döntő többségük esetében a naponta használt drog a marihuána vagy a hasis. Elmondható volt, hogy a drogot nem használók átlagosan két évvel fiatalabbak voltak a valamilyen drogot valaha kipróbálóknál, s valószínűbben kerültek ki a nők, mint a férfiak közül. Hasonlóképp az aktuális használat is magasabb arányokat mutatott a férfiak, mint a nők között. Szintén megmutatkozott a helytípus szerinti különbség. A kipróbálók aránya a partikon 82,5%, a klubokban 63,3%, a diszkókban pedig 33% volt.



A droghasználati célú szerfogyasztás alakulása az adatfelvétel helyszíne szerint (%) (N = 1507) (Demetrovics, 2001b)

Össességében mindkét vizsgálat alátámasztotta azt a külföldi felmérésekben is tapasztalt megfigyelést (Griffiths és mtsai, 1997; Calafat és mtsai, 1998 és 1999; Tossman, Boldt és Tensil, 2001), hogy ezt a populációt elsősorban a szociális-rekreációs szerhasználat jellemzi; azaz droghasználatukra alapvetően a társas kontextus és a szórakozáshoz kötöttség a jellemző. Az addiktív karrier jelei nem mutatkoznak meg ebben a populációban, illetve a szociodemográfiai és pszichológiai háttérváltozók sem mutatnak olyan jellegzetességeket, amelyek a problémás droghasználat kialakulását jeleznék előre. Természetesen egy negatív, problémásabb drogkarrier kialakulása nem zárható ki ezen fiatalok esetében, de a vizsgált tényezők alapján elmondható, hogy nem ez tűnik az általánosnak. Sőt, a drogokat kipróbálók, a nem használókhoz képest, tanulmányi, munkahelyi státuszukat tekintve kedvezőbb képet mutatnak.

A harmadik, 2003-ban végzett, még az adatfeldolgozás fázisában tartó vizsgálat (Demetrovics és Menczel, 2004) ismételen a fővárosra korlátozódott. További szűkítést jelentett, hogy ebben az adatfelvételben kizárólag partikon történt a megkérdezés, amit az a korábbi tapasztalat indokolt, hogy a legjelentősebb szerhasználat ebben a szcénában jellemző. Összesen 1059 személy megkérdezésére került sor (61% férfi, átlagéletkor 23 év) 29 adatfelvételi alkalom során. Egyes helyszíneken kizárólag helyszíni adatfelvétel történt, míg máshol postán kértük a kitöltött kérdőívek visszaküldését. Néhány helyszínen mindkét adatfelvételi módot alkalmaztuk.

Stílus	<i>Kérdőív felvétel & osztás</i>	<i>Csak kérdőív osztás</i>	<i>Összesen</i>
<i>Drum'n'bass</i>	3	1	4
<i>Breakbeat</i>	5	0	5
<i>D'n'b & Breakbeat</i>	2	0	2
<i>Goa</i>	4	1	5
<i>Techno</i>	3	3	6
<i>House</i>	1	5	6
<i>Trance</i>	0	6	6
<i>Kísérleti elektronika</i>	1	0	1
<i>Összesen</i>	<i>19</i>	<i>16</i>	35

Az adatfelvétel alakulása a 2003-as vizsgálatban a parti típusa és az adatfelvétel módja szerint

Az eredmények szerint a megkérdezett fiatalok több mintegy 90%-a használt már életében valamilyen illegális drogot. A legnépszerűbbnek a kannabisz származékok bizonyultak, de 50% feletti értéket kaptunk az amfetamin és az ecstasy vonatkozásában is.

%	<i>kannabisz</i>	<i>LSD</i>	<i>ecstasy</i>	<i>herbál drogok</i>	<i>amfetamin</i>	<i>kokain</i>	<i>heroin</i>	<i>összes drog</i>
<i>Goa</i>	93,2	53,2	72,9	49,7	65,5	42,3	8,5	94,7
<i>Drum'n'bass & Breakbeat</i>	88,9	40,3	50,6	32	44,3	27,7	5,3	89,9
<i>House & Trance</i>	79,7	31,1	63	16,7	58,3	30,6	2,8	85,1
<i>Techno & Kísérleti elektronika</i>	79,0	35,6	64,4	15,5	57,4	27,9	4,9	48,3
<i>Összesen</i>	87,2	41,3	58,5	31,2	51,9	30,9	5,7	89,5

Az egyes szereket kipróbálók aránya zenei stílusokként

A hazai adatok a nemzetközi felmérések tükrében

Adatainkat Tossman és mtsai (2001) eredményeivel összevetve az alábbi táblázatot kapjuk. Összességében jól látható, hogy jelentős eltérések a droghasználat mértékben nem mutatkoznak, inkább a használati struktúra mintázatában lelhetünk fel eltéréseket. Így pl. Budapestet a kokain használat alacsonyabb prevalenciája jellemzi, azonban az amfetamin használata elterjedtebb, mint a legtöbb egyéb vizsgált városban.

	Amszterdam¹	Berlin¹	Prága¹	Zürich¹	Budapest²
<i>kannabisz</i>	91.7	78.6	88.2	85.8	80.6
<i>ecstasy</i>	83.4	44.6	38.2	51.8	36.9
<i>amfetamin</i>	61.3	46.1	46.1	38.6	50.5
<i>hallucinogének</i>	66.8	41.6	48.7	54.4	54.4
<i>kokain</i>	59.6	33.2	21.3	37.8	25.7
<i>opiátok</i>	6.0	7.0	20.6	11.4	18.0

Összefoglalás: táncos szórakozóhelyek és droghasználat

A vizsgálatok tanúsága szerint a legfontosabb megállapítások a következők lehetnek:

1. A táncos szórakozóhelyeken megkérdezett fiatalok körében az illegális szerekkel történő kísérletezés lényegesen magasabb életprevalencia értéket mutat, mint a normál populációban (Elekes és Paksi, 2000; Paksi, 2003).

	<i>Budapest¹</i> 1999	<i>Budapest²</i> 2003 (parti)	<i>Budapest³</i> 2003 (norm. popul.)	<i>parti / normál populáció</i>
<i>kannabisz</i>	80,6	87,2	45,3	1,9
<i>ecstasy</i>	36,9	58,5	19,6	3,0
<i>amfetamin</i>	50,5	51,9	13,1	4,0
<i>hallucinogének</i>	54,4	41,3 (LSD)	12,3 (LSD)	3,6
<i>kokain</i>	25,7	30,8	5,9	5,2
<i>opiátok</i>	18,0	5,6 (Heroin)	3,3 (Heroin)	1,7

(¹Demetrovics, 2001; ²Demetrovics & Menczel, 2004; ³Paksi, 2005)

2. Ez a jelenség elsősorban az elektronikus partikat látogató fiatalok körében érhető tetten; az ő droghasználatra vonatkozó prevalencia értékük messze meghaladja mind a klubokban, s különösen a diszkókban megkérdezett fiatalokét. A partikon elért fiatalok esetében tízből 8-9 fő jelezte, hogy használt már élete során valamilyen illegális drogot.
3. A táncos zenei szórakozóhelyeken megkérdezett fiatalok szerhasználatára a szociális-rekreációs típusú droghasználat a jellemző; azaz a heti vagy annál ritkább szerhasználati gyakoriság, illetve a társas közegben történő és kikapcsolódáshoz kötődő szerhasználat. Az addiktív / problémás drogkarrier kialakulás természetesen nem kizárható, de a vizsgált paraméterek alapján nem jellemző ebben a populációban.
4. Az eredmények szerint bár a táncos szórakozóhelyeken megkérdezettek körében, csakúgy, mint a normál populációban a kannabisz használata a leggyakoribb, mégis a szórakozóhelyek látogatásához leginkább az ecstasy, az amfetamin, a kokain és az LSD használata asszociálódik. Az ecstasy és az amfetamin használata túlnyomórészt ebben a környezetben jellemző.

Összességében azt mondhatjuk, hogy a táncos szórakozóhelyeken történő kikapcsolódás potenciális veszélyeket rejt magában, még akkor is, ha a fentiek alapján egyben azt is állíthatjuk, hogy ezen veszélyek nagysága sokszor túlzóan jelenik meg a rendőrségi híradásokban, illetve a médiában. A következőkben mindazonáltal számba vesszük ezeket a veszélyforrásokat, illetve azokat a lehetséges beavatkozási módokat, amelyek ezek csökkentése érdekében megvalósíthatóak.

Veszélyek és problémák

A felmerülő veszélyeket az alábbiakban elsősorban a fiatalok szempontjából vizsgáljuk, nem kerülhetjük azonban meg azokat a problémákat sem, amelyek a szórakozóhelyek szempontjából merülnek fel.

veszélyek a fiatalok szempontjából

- az illegális drogok kipróbálásának, használatának fokozott valószínűsége
- a legális (alkohol) és illegális drogok használatából eredő egészségügyi és szociális ártalmak, úgymint
 - a folyamatos – rosszul szellőztetett, túlszűfolt helyiségben történő – táncolás és a pszichostimuláns használat kombinációjaként fellépő túlhevülés, ami akár halálos kimenetellel is járhat
 - a pszichostimuláns használat és a folyamatos táncolás melletti elégtelen folyadékfogyasztás következményeként kialakuló kiszáradás, ami akár halálos kimenetellel is járhat
 - egészségügyi és/vagy pszichés kockázatot jelenthet az ellenőrizhetetlen és bizonytalan tartalmú drogok fogyasztása
 - veszélyt jelent a drogfogyasztás esetleges intenzívebbé válása, a függőség kialakulása
 - jelentős negatív következménye lehet a nem várt, negatív pszichés hatásoknak, rosszulleteknek
- jelentős kockázatot jelent droghatás alatt a közlekedésben való részvétel
- kockázatot jelent a drog hatása alatti - nem biztonságos - szexuális kapcsolat kialakításának megnövekedett valószínűsége

További problémát jelenthet, hogy mivel a táncos szórakozóhely szcénában drogokat használó fiatalok többsége nem függő és nem is észlel krónikus egészségügyi és/vagy pszichoszociális problémákat, ezért túlnyomó többségük nem keres kapcsolatot a kezelőhelyekkel még akkor sem, ha erre oka lenne.

problémák a szórakozóhelyek szempontjából

- a szórakozóhely és az itt szórakozók stigmatizálódása, az egyéb szórakozási lehetőségekkel (pl. mozi, koncertek, sportesemények) szembeni negatív diszkriminációja, ami a rendőrséggel, az önkormányzatokkal történő konfrontáció fokozott valószínűségéhez, s ennek következtében a

hely bezárással történő fenyegetettségéhez, ellehetetlenüléséhez vezethet

- a szórakozóhely felelőssé tétele a legális és illegális drogfogyasztás fokozott mértékű megjelenéséért, ami a következmények a szórakozóhelyen történő számonkéréséhez vezethet

A beavatkozás lehetőségei

A beavatkozás célja

A fenti populációval kapcsolatosan reális beavatkozási cél a legális és illegális szerhasználat csökkentése, s főképp a droghasználattal kapcsolatos ártalmak minimalizálása lehet. A populáció droghasználata ismeretéből kiindulva ez a szcena nem tud az elsődleges prevenció terepe lenni, hiszen az itt megforduló fiatalok túlnyomó többsége túl van az első használaton, s alkalmi vagy rendszeres droghasználónak tekinthető. A beavatkozásnak így módon a szerhasználatához kapcsolódó **egyéni és társadalmi ártalmak csökkentésére** kell koncentrálnia, azaz a fent tárgyalt veszélyek bekövetkezésének a valószínűségét kell minimalizálni. Bármilyen beavatkozást is tervezünk, annak figyelembe kell vennie, hogy ebben a populációban a droghasználat – változó intenzitással – már jelen van, a populáció jelentősebb részének az esetében nem megelőzhető. Ezen kiindulópont elutasítása szükségszerűen kevésbé hatékony intervencióhoz, akár a várttal ellentétes hatáshoz vezet.

A beavatkozás módjai

A fenti, az ártalomcsökkentés szemléletében kialakítható lehetséges beavatkozási módok a következők lehetnek.

- ◆ *ingyenes, korlátlan mennyiségű ivóvíz elérhetővé tétele*, amely nyomán elkerülhető a kiszáradás veszélye;
- ◆ annak lehetővé tétele, hogy az árusított italok között *a legolcsóbb ital alkoholmentes üdítő* legyen, ami nyomán csökkenthető az illegális drogok és az alkohol egyidejű használatának

veszélye;

- ◆ egy elkülönített, (a tánctérenél) hűvösebb és csendesebb, jól szellőztetett, pihenésre alkalmas helyiség (vagy helyiség rész), úgynevezett *chill-out room* vagy *pihenőszoba biztosítása*, annak érdekében, hogy a szórakozó fiatal ebben a helyiségben lehűthesse magát, kivonódhasson a tánctérből. Ennek következtében a túlhevülés kockázatának csökkenése várható.
- ◆ a *megfelelő szellőztetés biztosítása*, ami szintén a túlhevülés kockázatát hivatott csökkenteni;
- ◆ a nyitvatartási idő alatt olyan *képzett szakember* jelenléte a szórakozóhelyen, aki felvilágosítást tud nyújtani a droghasználat következményeit illetően, és tanácsot tud adni a drogfogyasztás következtében fellépő egészségügyi és pszicho-szociális kockázatok elkerülésével kapcsolatosan,
- ◆ a nyitvatartási idő alatt *elsősegély-nyújtásban képzett szakember* jelenléte a szórakozóhelyen, aki képes az esetleges túladagolási tünetek vagy egyéb negatív tünetek felismerésére, ezek súlyosságának megítélésére, s ennek megfelelően az elsősegély-nyújtás elvégzésére és annak megítélésére, hogy szükséges-e további segítséget (mentőt) hívni;
- ◆ a droghasználat veszélyeire vonatkozó *szóróanyagok terjesztése*, ami egyaránt szolgálja a fiatalok pontosabb, hiteles tájékoztatását, illetve kapcsot jelenthet a segítőszervezetek, drogambulanciák elérésének irányába is;
- ◆ *szóróanyagok terjesztése a biztonságos szexszel kapcsolatosan*, annak érdekében, hogy csökkenjen a nemi betegségek és a nem kívánt terhességek kockázata;
- ◆ a *szórakozóhelyen dolgozók* (biztonsági őrök, pultosok stb.) megfelelő *képzése* annak érdekében, hogy az esetlegesen megjelenő droghasználatával kapcsolatosan adekvátan és racionálisan tudjanak fellépni;

Nemzetközi tapasztalatok

Nemzetközi tapasztalatok egyértelműen azt mutatják, hogy a drogfogyasztás lehetőségeihez mért elkerülése, a balesetek megelőzése, nem csak a fiataloknak, de a szórakozóhelyet üzemeltetőknek is éppoly mértékben érdeke. A European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA, I. Griffiths és mtsai, 1997) ajánlása szerint e tekintetben szükségesnek látszik, hogy a szervezők

- (1) lehetőség szerint megpróbálják megakadályozni a drogfogyasztást;
- (2) biztosítsák a helyiségek megfelelő szellőztetését, hideg ivóvíz korlátlan és ingyenes rendelkezésre állását, valamint olyan helyiséget, ahol a táncolók kipihenhetik, lehűthetik magukat, s információs anyagokhoz juthatnak, továbbá
- (3) biztosítani kell a szórakozóhely személyzetének képzését a tekintetben, hogy képesek legyenek különbséget tenni a drogfogyasztás, a részegség, vagy valamilyen egészségügyi probléma jelei között, s ennek következtében adott esetben a leggyorsabban tudják a megfelelő szakembereket értesíteni.

A fogyasztók számára biztosítandó legszükségesebb szolgáltatások között az alábbiakat emeli ki az EMCDDA (Griffiths és mtsai, 1997. 105.):

- információnyújtás és tanácsadás a drogokról, hatásukról, veszélyeikről
- információnyújtás és tanácsadás a biztonságosabb szexről
- információs nyomtatványok terjesztése
- óvszerek szétszórása
- a testi vagy lelki egészségi problémákkal küzdő fiatalok támogatása
- együttműködés a szervezőkkel, valamint az engedélyező hatóságokkal a biztonság és az egészség témakörében
- chill-out szoba
- ingyenes ivóvíz

Nemzetközi tapasztalatok a tablettá teszteléssel

Több nyugat-európai országban is működik olyan civil kezdeményezés, mint a hazai Kék Pont által működtetett Party Service szolgáltatás, vagy a Baranya megyei Drogambulancia Buli Segély programja. Ezen programok mutatnak némi változatosságot kínálatukban, célkitűzésük és háttér-filozófiájuk azonban alapvetően közös, amennyiben a parti-szcénában végzett ártalomcsökkentő tevékenységüket civil háttéren, többnyire kortárs önkéntesek bevonásával végzik.

Ezen programok mellett elsősorban a tabletták tesztelési programokat érdemes megemlíteni (Benschop és mtsai, 2002; I. még Demetrovics, 2003). Ilyen program Magyarországon nem működik. Először Hollandiában jelent meg az a kezdeményezés, amely a partin használt drogok, elsősorban az ecstasyként forgalomba kerülő anyagok, összetételét kívánta vizsgálni és visszajelezni a használóknak. A kezdeményezés célja az volt, hogy csökkenteni lehessen a használók számára azt a kockázatot, ami az ismeretlen összetételű és ismeretlen dózisú tabletták (por, kapszula) elfogyasztásából származik. A holland kezdeményezés, illetve a későbbi más országban elinduló kezdeményezések, az egyéb ártalomcsökkentő beavatkozások fogadtatásához hasonlóan, sok vitát kavartak. Felmerült a kérdés, hogy vajon nem bátorítja-e a partin történő droghasználatot egy ilyen jellegű szolgáltatás működése, s az is, hogy a tesztelés eredménye valóban kedvező irányba befolyásolja-e a használó viselkedését, azaz például nem várt összetevők esetén valóban lemond-e a drog birtokosa fogyasztási szándékáról. Benschop és mtsai (2002) áttekintése három város tabletták tesztelési gyakorlatát ismerteti, amelyek jelentősen eltérnek egymástól. Amszterdamban, a korábbi gyakorlattal szemben (I. Korf és mtsai, 1998, 1999, 2000 és 2001), megszűnt a partikon történő tesztelés, most csak bizonyos központokban van ilyen lehetőség. Két eljárási mód lehetséges. Az egyik a gyorseszteszt (csak tabletták esetében), míg a másik a laboratóriumi vizsgálat. Előbbi esetben a Marquis-teszt és a tablettáazonosító eljárás (amely során a tabletták tulajdonságait egybevetik a korábban analizált tabletták adataival) kombinációját alkalmazzák. A két teszt eredményének egyezése esetében az eredményt visszajelzik a kliensnek, míg egymásnak ellentmondó adatok esetében a tabletták a laboratóriumba kerül elemzésre. A laboreredményekért többnyire egy hét után lehet jelentkezni, telefonon. Az eljárás ára 2,5 euró.

Hannoverben 1997 óta működik tabletták-tesztelés. A procedúra történhet nagyobb partikon, vagy a Drobs nevű szervezetnél. Mindkét esetben Marquis-tesztet és tablettáazonosítást végeznek, laboratóriumi vizsgálatra azonban nincs mód. A teszt ára 1,5 euró.

Bécsben – szintén 1997 óta – folyik tesztelés; HPLC módszerrel (nagynyomású folyadékkromatográfia), amely nemcsak pontosabb a Marquis-gyorseszteszt és a tablettáazonosítás kombinációjánál, de a minőségi analízis (milyen hatóanyagokat tartalmaz a minta) mellett mennyiségi elemzésre (mekkora a hatóanyag tartalom) is alkalmas (a tablettáazonosítás is nyújthat mennyiségi információt, megbízhatósága azonban értelemszerűen alacsonyabb). A tesztelés Bécsben kizárólag nagy partikon történik; ingyenesen.

Sem Németországban, sem Ausztriában, a jogi szabályozásból kifolyólag, nem fordulhat elő, hogy a vizsgálatot végző személyzet átvegye vagy akár megérintse a drogot; így a tesztelés során a szer mindvégig eredeti tulajdonosánál marad.

Benschop és mtsai (2002) vizsgálata szerint a tabletták tesztelését igénybe vevők legfontosabb magyarázata a szolgáltatás igénybevételére a *kíváncsiság a tabletták tartalmát illetően, illetve a veszélyek elkerülésének lehetősége*. A nem-tesztelők esetében a legjellemzőbb ok, amiért nem élnek a tabletták bevizsgálásának lehetőségével, az a dealerükbe vetett bizalom, de szintén sokak által emlegetett indok, hogy a környékükön nincs lehetőség a tabletták bevizsgálására. A kérdőíves felmérés adatainak elemzése, illetve néhány szakemberrel (rendőr, drogpolitikai szakember) készített interjú alapján a szerzők a következő megállapításokra jutnak. A tabletták bevizsgálása jó lehetőséget teremt a droghasználókkal foglalkozó szakemberek látókörén kívül eső fogyasztók elérésében, a velük való kapcsolat kialakításban. Az információátadás, illetve a szerhasználattal

kapcsolatos veszélyekre történő figyelmeztetés, nagyobb hitelességgel bír és nagyobb elfogadásra tarthat számot, amennyiben a tablettá-teszteléssel összefüggésben valósul meg. A megkérdezettek, minden más információforrással szemben (internet, drogpreevenciók kiadványok, barátok stb.) magasabbra értékelték a tablettá-teszteléshez kapcsolódó információnyújtást és tanácsadást. Az eredmények elemzésekor megmutatkozó, a fentiek tükrében nem meglepő eredmény, hogy a tablettá-tesztelésben résztvevő droghasználók informáltabbak a veszélyekkel kapcsolatosan és viselkedésükben tudatosabbak az egészségüket illetően, azaz kevesebb rizikóval jellemezhető a droghasználó magatartásuk, mint azon társaiké, akik soha nem teszteltették még a fogyasztásra szánt drogot. Az eredmények azt mutatták, hogy *a tablettá-tesztelés nem stimulálja az ecstasy használatát, s nem is járul hozzá az ecstasyt használók körének bővüléséhez*. Ellenkezőleg, valószínűbben járulhat hozzá ahhoz, hogy az amúgy is óvatosabb, hezitáló partizók, ne próbálják ki a drogot. Nem elhanyagolható szempont az sem, hogy a tablettá-tesztelés egyértelműen alkalmas módszernek bizonyult a szintetikus drogok piacának monitorozására.

Együttműködés

Nemzetközi tapasztalat továbbá, hogy a probléma megfelelő kezeléséhez célszerű a különböző intézmények, így a diszkó tulajdonosok (party-szervezők), az egészségügyi szervek, kiemelten a rendőrség és a helyi önkormányzat, valamint a prevenciók intézmények és a használók lehető legszélesebb körű együttműködése. A tapasztalatok ugyanakkor azt mutatják, hogy a rendőrség bevonása nem kell, hogy a megjelenő problémák szükségszerű jogi útra terelését jelentse. Ellenkezőleg a rendőrség ilyen jellegű bevonása inkább ellene hat a sikeres prevencióknak és ártalomcsökkentő intézkedéseknek. Az 1995-ben induló francia *Techno Plus* nevű civil kezdeményezés egyértelmű tapasztalata például, hogy a diszkók elleni rendőrségi fellépés szükségszerű következménye, hogy az ilyen jellegű események rejtetté válnak, s elérhetetlenek lesznek a prevenciók szervezetek számára (Griffiths és mtsai, 1997). Az Európai Unió számos országában – a fenti tapasztalatok tükrében – elmozdulás történt a korábbi represszív hozzáállásról és újabban a rendőrség, az önkormányzatok és a szórakozóhelyek üzemeltetői együttműködésben igyekeznek megoldani a droghasználat megfékezését és a droghasználattal járó ártalmak csökkentését. Ezzel összefüggésben a Európai Unió kábítószerügyi központjának (European

Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction) kiadványa rámutat, hogy ezek az események – megfelelő együttműködés mellett - kiváló prevenciók lehetőséget nyújtanak a szakemberek számára, míg ha a drogok kipróbálása és használata otthon, vagy egyéb, nem kontrollálható helyen történik, a veszélyeztetett fiatalok elérhetetlenek maradnak. Pillanatnyilag egyre több, ezen szellem tükrében működő, az együttműködés lehetőségeit kereső és megtaláló segítő szervezet működik több nyugat-európai országban, így Angliában, Németországban, Hollandiában, Franciaországban.

Nyilvánvaló, hogy a globális kulturális trendekbe illeszkedő diszkó-drog fogyasztás büntetőjogilag nem felszámolható jelenség, s ily módon, azokban az esetekben, ha a droghasználat nem megakadályozható, úgy a lehetséges károk minimalizálására kell törekedni, s a rendőrséggel való együttműködésben is ennek a szemléletnek a megvalósítási lehetőségeit kell keresni. Tapasztalatok szerint a szórakozóhelyek bezárása, a rendőrség agresszívabb fellépése többnyire nem hozza a várt eredményt, inkább csak a helyszín változik, s az óvatosabbá váló fogyasztói réteg elérhetlenné, megközelíthetlenné, rejtetté válik a prevenciók szolgáltatások számára.

Hazai fejlemények

A fenti szempontok felismerése és mérlegelése nyomán 2000 májusában - Topolánszky Ákos, az Ifjúsági és Sportminisztérium Kábítószerügyi koordinációért felelős helyettes államtitkára kezdeményezésére (Topolánszky és Rácz, 2000) – szakemberek jelenléte mellett, egyeztetések kezdődtek mintegy két tucat magyarországi diszkó vezetője, a rendőrség és néhány egyéb érintett szervezet képviselői között a táncos szórakozóhelyeken történő biztonságosabb szórakozás megvalósulási lehetőségeinek kidolgozása érdekében. A rendszeres, kéthetenkénti összejövetelek az Ifjúsági és Sportminisztérium, valamint az Országos Bűnmegelőzési Tanács koordinációja mellett folytak. A megbeszélések célja egy olyan együttműködési terv vagy működési modell kidolgozása volt, amely mintául szolgálhat a táncos szórakozóhelyeken szabadidejüket töltő fiatalok biztonságos, az egészségügyi és szociális ártalmakat kiküszöbölő vagy minimalizáló, lehetőség szerint drogmentes környezetben történő szórakoztatásának megvalósítása tekintetében.

Felismerve, hogy a táncos szórakozóhelyeket a droghasználat fokozott jelenléte és ezzel összefüggésben – de ettől függetlenül is - az egészségügyi és szociális ártalmak megjelenésének fokozott kockázata jellemzi, a megbeszélések célja egy olyan mozgalom, illetve együttműködés

kereteinek kidolgozása volt, amely az ebben résztvevő táncos szórakozóhelyeken egyrészt kísérletet tesz a droghasználat visszaszorítására, másrészt – ártalomcsökkentő gyakorlati lépések bevezetésének a segítségével – az itt szórakozó fiatalok biztonságának növelésére. A mozgalom célja egyben egyfajta mintanyújtás is volt, amely remények szerint a szórakozóhelyek által nyújtott szolgáltatások színvonal-növekedéséhez, magasabb standardok kialakulásához, hosszabb távon a biztonságos szórakozás elvi és gyakorlati feltételeinek, mint minimális elvárásnak – mind fogyasztók, mind a szolgáltatók általi - megfogalmazásához vezethet. A megbeszélések alapelve volt, hogy mivel ezen elvárások jogi eszközrendszerrel történő kialakítása rövid távon nem megvalósítható, és ugyanakkor az esetleges jogi szabályozás megvalósulásának biztosítása, illetve betartatása egyrészt kevés reménnyel kecsegtetett, másrészt ellenérzéseket is kiválthatott, célszerűbbnek tűnt a program mozgalomként történő megfogalmazása, elindítása.

A megbeszélések nyomán 2000 júliusára kialakult egy programtervezet, majd 2001-ben megalakult a Biztonságos Szórakozóhelyekért Egyesülte. A tervezet az alábbi szempontokat fogadta el:

- annak megvalósítása, hogy a táncos szórakozóhelyeken kikapcsolódni vágyó fiatalok biztonságos körülmények között tölthessék szabadidejüket, azaz
 - a táncos szórakozóhelyeken történő illegális droghasználat megakadályozása;
 - olyan körülmények kialakítása, amelyek leginkább biztosítani képesek a fiatalok lehetőség szerint drogmentes, veszélyek nélküli szórakozását, valamint
 - olyan intézkedések bevezetése, amelyek a droghasználat (és nem kereskedelem!) megjelenése esetén - a hely stigmatizálása és ennek következményeként a droghasználó fokozott veszélybe sodrása nélkül - képesek a legális (alkohol) vagy illegális droghasználatból eredő egészségügyi és pszichoszociális ártalmak kiküszöbölésére, minimalizálására.

Valamint, ennek érdekében

- megváltoztatni a táncos szórakozóhelyekről kialakított képet, azaz elfogadtatni a közvéleménnyel, valamint a hivatalos közigazgatási és rendőri szervekkel, hogy a táncos szórakozóhelyek integráns részét képezik a fiatalok rekreációs tevékenységének, illeszkednek az aktuális kulturális trendek által meghatározott szórakozási formák közé, és ezzel összhangban
- a táncos szórakozóhelyek stigmatizálásának, negatív diszkriminációjának elkerülése és megszüntetése

A fenti célkitűzések megvalósulása érdekében a programhoz csatlakozó diszkók üzemeltetői vállalnák, hogy a vezetésük alatt álló szórakozóhelyen az alábbi feltételeket megvalósítják:

- ◆ ingyenes, korlátlan mennyiségű ivóvíz elérhetővé tétele;
- ◆ a megfelelő szellőztetés biztosítása;
- ◆ a droghasználat veszélyeire vonatkozó szóróanyagok terjesztése;
- ◆ a legolcsóbb italként alkoholmentes üdítő elérhetővé tétele;
- ◆ a nyitvatartási idő alatt olyan képzett szakember jelenléte a szórakozóhelyen, aki felvilágosítást tud nyújtani a droghasználat következményeit illetően és tanácsot tud adni a drogfogyasztás következtében fellépő egészségügyi és pszicho-szociális kockázatok elkerülésével kapcsolatosan, illetőleg
- ◆ egy elkülönített - csendes - helyiség, vagy helyiség rész biztosítása ezen szakember működéséhez;
- ◆ a nyitvatartási idő alatt elsősegély-nyújtásban képzett szakember jelenléte a szórakozóhelyen, aki szükség esetén további segítséget (mentőt) hív;
- ◆ a látogatók rendelkezésére áll egy hűvösebb, csendes, pihenésre alkalmas helyiség;
- ◆ a látogatók csomagját biztonsági szolgálat vizsgálja át;
- ◆ a szórakozóhelyre történő belépéskor a veszélyes tárgyak kiszűrése fém detektorral történik;
- ◆ a szórakozóhelyek üzemeltetői együttműködési megállapodás aláírására törekszenek a helyi önkormányzattal, a rendőrséggel, a területen illetékes egészségügyi szolgáltatóval és a droghasználat megelőzésének célját felvállaló civil szerveződésekkel.

A célkitűzések megvalósítása érdekében a rendőrség, a helyi önkormányzat és egyéb hivatalos szervek részéről a következő elvárások fogalmazhatók meg:

Rendőrség

- szükséges a helyi rendőrséggel történő szoros, kölcsönös együttműködés, aminek feltétele
 - egy konkrét megállapodásokat tartalmazó együttműködési nyilatkozat kidolgozása,
 - a rendőrség részéről egy olyan személy (pl. bűnmegelőzési felelős) kijelölése, aki az adott szórakozóhely vezetőjével folyamatos kapcsolatot tart fent, biztosítja a rendőrséggel

- történő együttműködési szerződés kidolgozását, megvalósulásának monitorozását, és megteremti a felmerülő problémák közös kezelésének lehetőségét,
- az együttműködés alapelveinek és konkrét pontjainak a rendőrség állományával történő részletes ismertetése.
- az együttműködési nyilatkozatnak tartalmaznia kell az alábbi pontokat
 - a rendőrség - a szórakozóhellyel együttműködésben - egyértelműen megfogalmazza azokat az elvárásokat, amelyeket később számon kérnek a szórakozóhelytől,
 - a beléptetésnél (de nem a szórakozóhely területén) szükség esetén – az üzemeltető kérésére és a szórakozóhely anyagi térítése mellett – a rendezvény biztosításában rendőr közreműködik,
 - konszenzus kialakítása abban a kérdésben, hogy mi az üzemeltető teendője abban az esetben, ha az üzlet vendégei közül feltehetőleg többen illegális drogot fogyasztanak (fogyasztottak),
 - a rendőrség és a szórakozóhely együttműködésének az illegális drogok terjesztésének megakadályozására és nem a droghasználatával kapcsolatos problémák kezelésére kell szorítkoznia. Utóbbi feladatot - a drogfogyasztással kapcsolatos prevenció és ártalomcsökkentés problémáját - a szórakozóhelyeknek egyéb - civil és egészségügyi – szervezetekkel együttműködésben kell megoldania.
 - kiemelt rendezvények esetén fokozott rendőri jelenlét biztosítása a szórakozóhely környékén.

Önkormányzat

- szükséges a helyi önkormányzattal történő szoros, kölcsönös együttműködés, aminek feltétele
 - az önkormányzat részéről egy olyan személy kijelölése (pl. áldozatvédelmi referens, kisebb helységek esetében a jegyző), aki az adott szórakozóhely vezetőjével folyamatos kapcsolatot tart fent, biztosítja az önkormányzattal történő együttműködési szerződés kidolgozását, megvalósulásának monitorozását, és megteremti a felmerülő problémák közös kezelésének lehetőségét,
 - konkrét megállapodásokat tartalmazó együttműködési nyilatkozat kidolgozása, amely kiterjed arra, hogy
 - az önkormányzat - a szórakozóhellyel együttműködésben - egyértelműen megfogalmazza

- azokat az elvárásokat, amelyeket később számon kérnek a szórakozóhelytől,
- az önkormányzat - a közbiztonság érdekében - segíti a tömegközlekedés és a közvilágítás megfelelő működését, valamint
 - az önkormányzat a diszkót és egyéb táncos szórakozóhelyet kulturális intézményként kezeli.

Mentőszolgálat

- A mentőszolgálat munkatársait az egészségügyi adatok vonatkozásában köti az orvosi titoktartás. A kábítószer-fogyasztás miatti rosszulletekről a mentőszolgálat nem értesítheti a rendőrséget, mert ezzel a szakma legalapvetőbb etikai szabályát sérti meg. Azonban az elmúlt években akadt arra példa, hogy a mentőszolgálat tájékoztatta a rendőrséget az ilyen hívásokról, ami azzal a veszéllyel járhat, hogy a rászorulóknak nem mernek segítséget kérni. Ezért a program keretében az OBMT és az ISM vállalja, hogy az Országos Mentőszolgálatnál kezdeményezi, hogy az OMSZ hívja fel a helyi mentőszolgálatok figyelmét arra, hogy a kábítószeres rosszullet esetén is köti őket az orvosi titoktartás.

Fejlemények az elmúlt években

Az elmúlt évek tapasztalatai alapján elmondható, hogy bár történtek releváns kezdeményezések a fenti célok megvalósítása érdekében, érdemi áttörésről nem beszélhetünk e területen.

Az elmúlt években összesen három konferencia került megrendezésre (2001. április 23., Budapest, 2003. május 24., Siófok, 2004. november 3., Budapest), amelyeken jelentős érdeklődés mellett kerültek megbeszélésre a fenti szempontok. Emellett számos média-megjelenés, szakmai publikáció (Demetrovics és Pelle, 2000) segítette a program megismertetését. A program monitorozására mindazonáltal ezideig nem került sor, így pontos adatokkal a megvalósulást illetően nem rendelkezünk.

Egyértelmű tapasztalatnak látszik mindazonáltal, hogy a megvalósulást illetően a legfontosabb alapfeltételének a helyi szinten történő együttműködés, illetve a szórakozóhelyek involváltsága

bizonyult. A program megvalósulásának sarokköve a fentiekben hangsúlyozott együttműködés a szórakozóhely, valamint a rendőrség, az önkormányzat és a civil szervezetek között. Ugyanakkor könnyen belátható, hogy az egyes együttműködők gyakran ellentétesnek látszó érdekekkel rendelkeznek, s ez gyakran az együttműködés akadályaként hathat.

A jövő feladatai

Az alábbi jövőbeni célkitűzéseket fogalmazhatjuk meg a program hatékonyabb működtetése érdekében:

- A szórakozóhelyek tulajdonosainak és üzemeltetőinek további, alapos informálása a program célkitűzéseivel kapcsolatban, s annak egyértelművé tétele, hogy milyen előnyökkel jár a szórakozóhelyre nézve a programban való részvétel.

E tekintetben kiemelten fontos annak elérése, hogy a szórakozóhelyek számára igényként jelenjen meg a magas színvonalú és biztonságos szórakozási feltételek biztosítása. A Biztonságos Szórakozóhely Program feladata lehet azon normák kialakítása és kommunikálása, amelyek elvárásként fogalmazódnak meg a szórakozóhelyek fel, csakúgy, mint ahogy fontos feladat a szórakozók informálása arról, hogy mely helyszíneken valósulnak meg a biztonságos szórakozás feltételei. Mindehhez elengedhetetlen egy belső – a Biztonságos Szórakozóhelyek Egyesülete által működtetett – minőségbiztosítási rendszer kialakítása, elindítása.

- Az egyéb érintett felek (elsősorban a rendőrség és az önkormányzatok) informálása a program célkitűzéseivel kapcsolatosan, s az előnyök felismerésének elősegítése.

Az eddig is megvalósult konferenciák és publikációk mellett elsősorban a helyi szintű kommunikáció fejlesztése szükséges. Érdekes lehet a BSzE és az ORFK közötti megállapodás keretében, a helyi Kábítószerügyi Egyeztető Fórumok bevonásával olyan helyi egyeztetéseket szervezni, ahol a felek kölcsönösen informálhatják egymást álláspontjukról, célkitűzéseikről, illetve megkereshetik a közös cselekvési pontokat.

- A fentiek nyomán a helyi együttműködések segítése.

Ebben a központi (BSzE, illetve ORFK, BRFK) facilitáló támogatás mellett elsősorban a helyi

Kábítószerügyi Egyeztető Fórumokra lehet számítani.

- Olyan szakmai anyagok, illetve esetlegesen szakmai tanácsadó szolgáltatás létrehozása, amely a konkrét lépések szintjén segítheti a szórakozóhelyeket a program megvalósításában.

Néhány erre vállalkozó szakemberből és szórakozóhely üzemeltetőből, tulajdonosból felállhat egy olyan, elsősorban direkt tanácsadói segítséget nyújtó csapat (maximum 3-5 fő), amely képes segítséget nyújtani az egyes, a programhoz csatlakozni kívánó szórakozóhelyeknek, saját, az egyedi jellegzetességeket figyelembevevő programjuk kidolgozásához, megvalósításához.

- Olyan szakemberek megkeresése és bevonása a megvalósításba, akik konzultációs, mediátor szerepből elő tudják segíteni a helyi szinten történő együttműködést, azaz képesek közvetíteni az együttműködésben érintett felek között.

E tekintetben első lépésben a helyi Kábítószerügyi Egyeztető Fórumok segítségével lehet számítani, de megkereshetőek további szakemberek, akik segíteni tudnak a közvetítésben.

- A fiatalok (szórakozóhelyeket látogató fiatalok) informálása a program alapelveiről.

A fiatalok (és szülei) informálása elengedhetetlen a program sikerének érdekében. A program sikerének egyik (2) záloga az a már fent említett tényező, hogy a szórakozóhelyek érdekeltté váljanak nyújtott szolgáltatásaik magasabb szintű biztosításához, a második (2) fő szempont, hogy az érdekelt további felek, elsősorban a hivatalos szervek (rendőrség, önkormányzat) érdekeltté váljon a program megvalósításának támogatásában, míg végül a harmadik (3) fő tényező, hogy a szolgáltatások fogyasztó informálódjanak a program előnyeiről. A program beindulása néhány helyszínen, s ennek megfelelő kommunikálása feltétlen hozzájárulhat ahhoz, hogy megjelenjen a nyomás a fogyasztói oldalról a program új helyszíneken történő megvalósítására is. Másrészt a program céljainak és megvalósulásának kommunikálása fontos a program elfogadottságának növelése érdekében, ez ugyanis alapvető feltétel a sikerességhez.

- A szórakozóhelyek a civil szervezetekkel való kapcsolatának erősítése.

Kiindulópontot ismételten a Kábítószerügyi Egyeztető Fórumok jelenthetnek. Fontos a civil szervezetek támogatásának elnyerése a program sikerének érdekében, egyrészt hiszen a fenti kommunikációs feladatokban nagyban lehet építeni a velük való együttműködésre (ők vannak a

legszorosabb reális kapcsolatban a megcélzott populációval), másrészt a fejlesztéseket illetően is számos tapasztalattal, tanáccsal, segítséggel szolgálhatnak a megvalósítás során.

Irodalom:

ADELAARS, A. (1996) *XTC. Alles over Ecstasy*. Globe Pockets 38. In de Knipscheer, Amsterdam.

BATTA B. (2004). *Főbb elektronikus zenei irányzatok és altípusaik a party zenei szubkultúrában*. Kézirat.

BENSCHOP, A., RABES, M., KORF, D. J. (2002). *Pill testing, Ecstasy & Prevention. A scientific evaluation in three European cities*. Rozenberg Publishers, Amsterdam.

CALAFAT, A. ET AL (1998). *Characteristics and Social Representation of Ecstasy in Europe*. IREFREA & European Commission, Palma de Mallorca.

CALAFAT, A. ET AL (1999). *Night life in Europe and recreative drug Use*. Sonar 98. IREFREA & European Commission, Palma de Mallorca.

DEMETROVICS ZS. (1998). *Drog és Disco Budapesten. Táncos szórakozóhelyeket látogató fiatalok szocio-demográfiai jellemzői és drogfogyasztási szokásai*. Budapesti Szociális Forrásközpont, Budapest.

DEMETROVICS ZS. (2000). Ecstasy: szakirodalmi összefoglaló. *Szenvedélybetegségek*, 2. 84-113.

DEMETROVICS ZS. (2001a). *Droghasználat Magyarország táncos szórakozóhelyein*. L'Harmattan Kiadó, Budapest.

DEMETROVICS ZS. (2003). Az ecstasy tabletták tesztelése három európai városban: Annemieke Benschop, Manfred Rabes, Dirk J. Korf: Pill testing, Ecstasy & Prevention. A scientific evaluation in three European cities. 2002. Rozenberg Publishers, Amsterdam. Addiktológia, 2003. 2(3-4):428-430.

DEMETROVICS ZS., MENCZEL ZS. (2004). *Droghasználat parti-látogató fiatalok körében. A Magyar Addiktológiai Társaság V. Országos Kongresszusa. 2004. október 21-23. Balatonfüred. Abstracts, pp. 12-13.*

DEMETROVICS ZS., PELLE A. (2000). „Biztonságos szórakozóhely” program. Ajánlás valamint elméleti és jogi háttéranyag a táncos szórakozóhelyek biztonságos üzemeltetéséhez. *Szenvedélybetegségek*, 2000. 8(6):433-441.

DEMETROVICS, ZS. (2001b). Cultural Changes and the Changing Face of Youth Subculture and Drug Use. Some Comparisons between Western and Eastern Europe. In: Nechifor, M., Boisteanu P. (eds.) *Pharmacodependences - mechanisms, clinical aspects, treatment*. Editura Glissando, Iasi. 109-117.

ELEKES ZS., PAKSI B. (2000). *Drogok és fiatalok. Középiskolások droghasználata, alkoholfogyasztása és dohányzása az évezred végén Magyarországon*. ISM – Aula. Budapest.

GRIFFITHS, P., VINGOE, L., JANSEN, K., SHERVAL, J., LEWIS, R., HARTNOLL, R., NILSON, M. (1997). *New Trends in Synthetic Drugs in the European Union: Epidemiology and Demand Reduction Responses*. EMCDDA Insights series, Number 1. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction. Lisboa. Portugal.

KERTÉSZ A. (2003). Technokultúra. Az elektronizáció és a művészet közös gyermeke. *Kultúra és közösség*, 7(2-3):27-57.

KORF, D. J., NABBEN, T., BENSCHOP, A. (2001). Antenne 2000. Trends in alcohol, tabak, drugs en gokken bij jonge Amsterdammers. *Jellinek Reeks*, nr. 10. Rozenbergh Publishers, Amsterdam.

KORF, D. J., NABBEN, T., DIEMEL, S., BOUMA, H. (2000). Antenne 1999. Trends in Alcohol, tabak, drugs en gokken bij jonge Amsterdammers. *Jellinek Reeks*, nr. 9. Thela Thesis, Amsterdam.

KORF, D. J., NABBEN, T., LETTINK, D., BOUMA, H. (1998). Antenne 1997. Trends in Alcohol, tabak, drugs en gokken bij jonge Amsterdammers. *Jellinekstreeks 7*. De Jellinek, Amsterdam.

KORF, D. J., NABBEN, T., LETTINK, D., BOUMA, H. (1999). Antenne 1998. Trends in Alcohol, tabak, drugs en gokken bij jonge Amsterdammers. *Jellinekstreeks 8*. Jellinek Preventie, Amsterdam.

KORF, D. J., NABBEN, T., SCHREUDERS, M. (1996). Antenne 1995. Trends in alcohol, tabak, drugs en gokken bij jonge Amsterdammers. Jellinekreeks 5. Jellinek Preventie - Het Amsterdamse Bureau voor Onderzoek en Statistiek, Amsterdam, NL.

KOSTER S. (2000). Manapság kell a house. In: Demetrovics Zs. (szerk.) *A szintetikus drogok világa*. Animula Kiadó, Budapest. 28-33.

PAKSI B. (2003): *Drogok és felnőttek*. L'Harmattan Kiadó, Budapest. (megjelenés alatt)

RÁCZ J., URBÁN B., LENCSE M. (2000). 'Biztonságosabb táncolás' – Parti Service. In: Demetrovics Zs. (szerk.) *A szintetikus drogok világa. Diszkódrogok, drogfogyasztók, szubkultúrák*. Animula, Budapest. 241-263.

SOLOWIJ, N., HALL, W., LEE, N. (1992). Recreational MDMA use in Sydney: a profile of 'Ecstasy' users and their experiences with the drug. *British Journal of Addiction*, 87. 1161-1172.

TOPOLÁNSZKY Á., RÁCZ J. (1999) *Javaslat a szórakozóhelyek drogmentes biztonságának növelésére*. Kézirat.

TOSSMAN, P., BOLDT., S., TENSIL, M-D. (2001). The Use of Drugs within the Techno Party Scene in European Metropolitan Cities. *European Addiction Research*, 7. 2-23.